

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญ ในการพัฒนาเยาวชนและประชาชนให้มีคุณภาพ โดยพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของตนเองให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีพร้อมที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข และสามารถแข่งขันกับคนอื่น ๆ ในสังคมโลกได้ การที่จะทราบว่าประชาชนของประเทศมีศักยภาพเพียงใดนั้น พิจารณาได้จาก การศึกษาของประเทศว่าจัดได้ทั่วถึงและมีความเสมอภาค โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งนี้กระบวนการจัดการศึกษาได้มุ่งเน้นให้ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันทางการศึกษาคงที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน นอกจากนี้ในมาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวินิจฉัย และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545–2549) ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบคุณภาพที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและเป็นธรรม พัฒนาคุณภาพอาจารย์ที่มีอยู่ควบคู่กับการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต พัฒนาคนให้มีคุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 มาตรา 26, 27 และ 28 กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม

และวรรคตี ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละวัย โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัยและศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 13)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้นกิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์พัฒนากระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข ในส่วนของคนตรีนั้นมีปรากฏในสาระที่ 2 ดังนี้

มาตรฐาน ศ.2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ.2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีความสัมพันธ์ทางจิตใจกับมนุษย์มาช้านานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ คนตรีถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความสบายอกสบายใจใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือเพื่อประกอบการร่ำรำ นอกจากนั้นคนตรียังมีคุณค่าต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (हररषषष ढलवलषषष, 2535 : 195) คือ

1. การสร้างสรรค์ (Creativity) เด็กสามารถแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยอาศัยดนตรีเป็นสื่อเด็กสามารถแสดงออกทางความคิด ความรู้สึกอย่างอิสระในขณะที่เล่นดนตรี หรือเดินไปตามจังหวะเพลง

2. คุณค่าด้านสังคม (Social) คนตรีช่วยให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม การร้องเพลงด้วยกันทำให้มีความรู้สึกร่วมกัน เด็กจะรู้สึกว่าตัวเองมีค่า มีความสำคัญและประสบความสำเร็จ เพลงพื้นบ้านจะช่วยสืบต่อวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อนไปยังรุ่นหลัง ๆ

3. ด้านร่างกาย (Physical) คนตรีช่วยให้เด็กได้พัฒนาการทรงตัว ความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและการควบคุมกล้ามเนื้อ กล้ามเนื้อใหญ่จะพัฒนาในขณะที่เด็กเคลื่อนไหวหรือเล่นดนตรี นอกจากนี้คนตรียังช่วยให้เด็กพัฒนาการตระหนักถึงความสารถของร่างกายตนเอง

4. ด้านสติปัญญา (Intellectual) คนตรีเป็นเรื่องนามธรรม ต้องการกระบวนการรับรู้ การจำ และการสร้างมโนทัศน์ การสร้างความเข้าใจ และกระบวนการรับรู้ข้อมูลจะต้องอาศัยการกระทำ การหยิบจับสัมผัส การรวบรวม การรับรู้และจินตนาการ อันได้แก่ ทางโสตประสาททางจักษุ สัมผัส

และการเคลื่อนไหว ประการสุดท้ายคือ จากสัญลักษณ์ทางตัวอักษรและเครื่องหมาย คนตรีช่วยให้เด็กพัฒนาทางสติปัญญาตามคุณสมบัติข้างต้น

5. ด้านอารมณ์ (Emotional) คนตรีคือความสนุกสนาน คนตรีช่วยให้เด็กเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์ ได้แสดงออกทางด้านการร้องเพลง การแสดงละคร ซึ่งช่วยปลดปล่อยพลังงานและความเครียด เด็กได้เรียนรู้ว่าคนตรีมีทั้งเศร้า สุข ขบขัน เครียด โกรธ เห็นใจ ฯลฯ

นอกจากนี้คนตรียังมีส่วนช่วยในการพัฒนาสมอง ดังที่ งานวิจัยของแมทธิว ปีเตอร์ และคนอื่น ๆ (Mathew Peterson and Others, 2000 : 20) พบว่าคนตรีมีส่วนช่วยพัฒนาสมองของผู้เรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณ วิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ เนื่องจากการทำงานของสมองซีกขวาที่ทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของระบบประสาทสัมผัส ความรู้สึก สามารถพัฒนาได้ดีจากศิลปะ จังหวะ การเคลื่อนไหว คนตรีและจินตนาการ การพัฒนาของสมองซีกขวานี้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาของสมองซีกซ้ายที่ทำหน้าที่ในการควบคุมเกี่ยวกับความคิด การวิเคราะห์ การคำนวณ การเรียนภาษา ทำให้กระบวนการคิดเป็นระบบ และนำไปสู่ความเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล การแพทย์ปัจจุบันค้นพบว่า คนตรีที่เลือกสรรแล้วว่ามีคุณภาพทั้งเนื้อร้อง ทำนอง จังหวะ และความถี่ของเสียง จะกระตุ้นให้สมองของมนุษย์หลั่งสารแห่งความสุข หรือ Endorphin เพิ่มมากขึ้น ส่งผลดีต่อการทำงานของระบบต่างๆ ในร่างกาย เช่น การไหลเวียนของโลหิต ระบบทางเดินหายใจ ระบบการย่อยระบบทางเดินปัสสาวะ ระบบสืบพันธุ์ และระบบประสาท คนตรียังช่วยเพิ่มความจำ เพิ่มสติปัญญา และก่อให้เกิดความคิดริเริ่มอีกด้วย (พนมมยงค์ บุญทัศนกุล, 2539 : 3 – 4)

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าการเรียนวิชาคนตรีมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถทางด้านคนตรี รู้และเข้าใจเห็นคุณค่าของการเรียนคนตรี นำความรู้ความเข้าใจในเรื่องคนตรีไปเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของตนเองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเน้นการสร้างแบบพฤติกรรม คุณธรรมให้มีสุนทรีย์และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ยังฝึกความกล้าแสดงออกหลาย ๆ ด้านด้วย

ในโลกปัจจุบันสภาพการณ์ทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้พฤติกรรมของคนในปัจจุบันมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่งกำลังอยู่ในวัยเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เช่น ก้าวร้าว พุดจาหยาบคาย อารมณ์ร้อน แสดงพฤติกรรมที่ไม่ถูกกาลเทศะ ด้วยเหตุที่ว่าวิชาคนตรีเป็นทั้งศิลปะและศาสตร์ มีกระบวนการสร้างรูปแบบและการถ่ายทอดมาโดยมิขาดสาย นอกจากเป็นสิ่งที่ช่วยจรโลงความงดงามทางอารมณ์ ปลูกฝังกลมกล่อมกลาให้ผู้เรียนและผู้เล่นเป็นคนสุขุมรอบคอบและมีจิตใจอ่อนโยนแล้วคนตรียังเป็นเครื่องช่วยแนะแนวทางในการประกอบอาชีพแก่ผู้เรียน ในฐานะผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาคนตรี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระคนตรี) ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระคนตรี) ต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับใด
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน

สมมุติฐานการวิจัย

1. การบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการหลักสูตรกลุ่มสาระศิลปะ (สาระดนตรี) ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอน ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 13 โรงเรียน และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 10 โรงเรียน

1.1.1 โดยจำแนกเป็นผู้บริหาร รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 69 คน

1.1.2 ครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 572 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การกำหนดขนาดตัวอย่างใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Yamane, 1976 : 99) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 264 คน โดยแยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 69 คน ครูผู้สอน จำนวน 195 คน จากนั้นใช้วิธีการแบบแบ่งชั้น และการสุ่มตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็น

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

2.1.2 ครูผู้สอน ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาดนตรี และครูผู้สอนทั่วไป

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ การจัดทำหลักสูตร และการใช้หลักสูตร

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลสำหรับการนิเทศ และนำไปเป็นแบบอย่างการปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) ในสถานศึกษาต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระดนตรี) หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการสอนหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรจะเกี่ยวกับการแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ ถ่ายทอดความรู้สู่ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ และสามารถนำความรู้ทางด้านดนตรีไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การจัดทำหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนและพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดประสงค์ การกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม และการกำหนดวิธีวัดผลและประเมินผลการเรียน

การบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องประกอบด้วย การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การจัดงบประมาณ การจัดอาคารสถานที่ การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร และการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

การสอนหลักสูตร หมายถึง กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ของครูผู้สอน ซึ่งจะต้องมีความเข้าใจในการวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนรู้ การจัดสอนซ่อมเสริม และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนรู้

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้บริหารศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

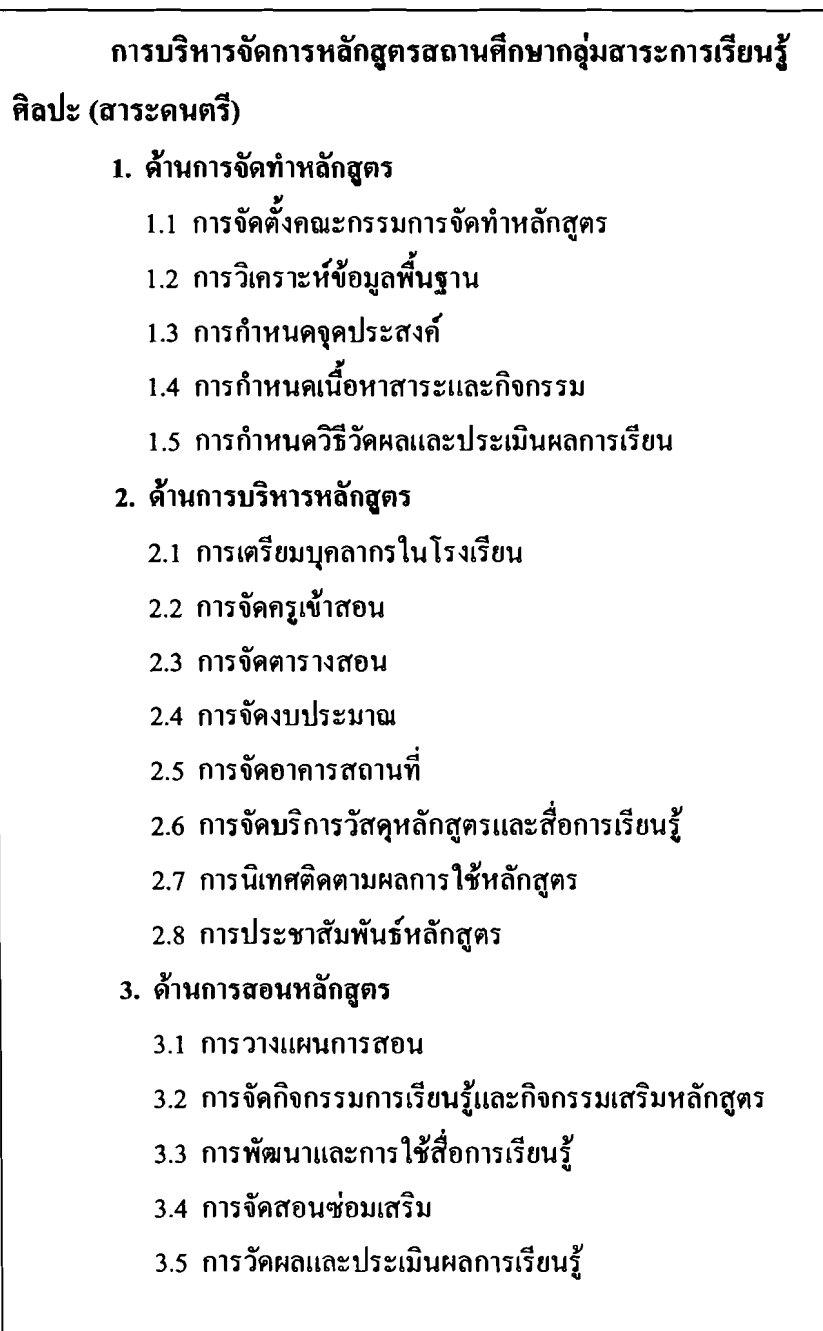
ครูผู้สอน หมายถึง ครูสอนวิชาดนตรี หรือครูสอนวิชาทั่วไปที่ปฏิบัติการสอนตามหลักสูตร โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และกรอบการพัฒนาหลักสูตรของ สัจจอุทรานันท์ (2532 : 20) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 15) และใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 19) ซึ่งผู้วิจัยได้

สังเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ การจัดทำหลักสูตร การบริหารหลักสูตร และการใช้หลักสูตร ซึ่งในแต่ละด้านมีประเด็นย่อยที่กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารจัดการหลักสูตรดังแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรตาม

ตัวแปรอิสระ

